

Co, jeśli nie sąd?

Tobiasz Szychowski, Mariusz Mazepus, Krzysztof Czeszejko-Sochacki

Powszechnie przyjmuje się, że jedynym skutecznym sposobem rozwiązywania sporów pomiędzy podmiotami jest postępowanie sądowe. Ale czy jest to założenie poprawne? Co, jeśli istnieje inna, równie skuteczna, ale tańsza i szybsza alternatywa?

Niniejszy artykuł ma przybliżyć czytelnikom pojęcie ADR (*Alternative Dispute Resolution*) i uświadomić, że obok tradycyjnego postępowania sądowego, w którym strony występują jako przeciwnicy procesowi, istnieją również metody alternatywnego rozwiązywania sporów.

Metody ADR nie koncentrują się na polaryzacji stanowiska stron. Partnerzy biznesowi nie konfrontują się w sądzie, nie są przeciwnikami. Nadal pozostają partnerami, którzy sami lub przy pomocy profesjonalisty (mediatora) próbują dojść do porozumienia, zanim zostaną wytoczone najcięższe działa.

Do form alternatywnego rozwiązywania sporów należą:

negocjacje – podejmowane przez strony dobrowolne pertraktacje, mające na celu samodzielne wypracowanie stanowiska kompromisowego;

mediacja¹ – jest również dobrowolną i, co ważne, poufną metodą rozwiązywania sporu, w której strony sporu, przy pomocy bezstronnego, neutralnego i zaakceptowanego przez siebie mediatora, prowadzą rozmowy ugodowe. Osoba mediatora jest niezwykle istotna w całym procesie mediacji, ponieważ pomaga stronom określić ich interesy i kwestie do dyskusji, wspomaga przebieg komunikacji i stara się doprowadzić do wspólnie akceptowalnego porozumienia. Zastosowanie mediacji jest możliwe we wszystkich sprawach, w których prawo dopuszcza zawarcie ugody²;

arbitraż – metoda rozwiązywania sporów prawnych, podobnie jak w przypadku mediacji – bez udziału sądu powszechnego, której istotą jest powierzenie kompetencji sądu bezstronnemu specjalście. Sąd arbitrażowy (sąd polubowny) proceduje zgodnie z własnym regulaminem i zasadami prawa.

Mediacja jest zatem formą pośrednią, plasującą się pomiędzy negocjacjami a arbitrażem. Łączy w sobie zalety negocjacji, z tym że w rozwiązaniu sporu stronom pomaga bezstronny i fachowy mediator, zachowując jednocześnie mniej sformalizowany od arbitrażu charakter, co z kolei kładzie nacisk na wypracowanie kompromisu, a nie oddanie rozstrzygnięcia „w ręce” arbitra.

Istotą mediacji jest to, że opiera się ona na dobrowolności i pozwala na samodzielne wypracowanie najlepszego rozwiązania konfliktu, zamiast odwoływania się do wcześniejszych rozstrzygnięć i wyroków. Często w przypadku, gdy same unormowania kodeksowe bądź nieprzychylna wykładnia Sądu Najwyższego nie pozwalają na wprowadzenie konkretnego rozwiązania, stosuje się umowne odstępstwa, na przykład wyłącznie zasadę słuszności danego rozwiązania, z wyłączeniem odpowiedzialności na zasadach ryzyka czy winy. Ponadto, strony mają zapewnione lepsze możliwości zidentyfikowania i wyrażenia swoich rzeczywistych potrzeb

i interesów, czego zakładanym efektem jest osiągnięcie przez nie porozumienie³.

Przedmiotem mediacji mogą być na przykład sprawy z zakresu prawa gospodarczego, zwłaszcza o zapłatę, rozwiązanie lub niewykonanie umowy, wszelkie spory dotyczące wykonywania kontraktu, a także sprawy cywilne, rodzinne i z zakresu prawa pracy.

Korzyści z mediacji:

- samodzielne, szybkie i tanie rozwiązanie sporu w formie ugody,
- utrzymanie wzajemnych relacji biznesowych,
- zachowanie korzystnego wizerunku,
- lepsze zrozumienie potrzeb własnych i drugiej strony, ułatwiająca dalszą współpracę i minimalizujące ryzyko wystąpienia kolejnego konfliktu⁴.

Jak sprawa trafia do mediacji?

- Wystarczy do Ośrodka Mediacji Gospodarczej przy IGG złożyć wniosek o przeprowadzenie mediacji (wzór wniosku będzie wkrótce dostępny na stronie IGG).
- Jeśli trwa już postępowanie sądowe, sprawę do mediacji kieruje sąd na wniosek stron procesu, złożony do sądu ze wskazaniem jako mediatora OMG przy IGG.
- W każdym przypadku warunkiem prowadzenia mediacji jest zgoda stron.
- Każda ze stron może złożyć wniosek o przeprowadzenie mediacji na każdym etapie sporu lub negocjacji.

Jak opłacić wniosek?

- Strona lub strony składające wniosek o przeprowadzenie mediacji wpłacają bezzwrotną opłatę rejestracyjną w wysokości 400,00 zł na rachunek bankowy lub w kasie Izby Gospodarczej Gazownictwa w Warszawie, przeznaczoną na pokrycie kosztów rozpatrzenia wniosku.
- Rozpatrywane są jedynie wnioski, w odniesieniu do których wniesiona została wymagana opłata rejestracyjna.

Kto decyduje o wyborze mediatora?

- Mediatora wybierają wspólnie strony lub wyznacza na wniosek stron przewodniczący OMG, a w postępowaniu sądowym – sąd kierujący sprawą do mediacji z listy mediatorów.

- Jeżeli strony nie wyznaczyły wspólnie mediatora ani nie wniosły o jego wyznaczenie przez przewodniczącego OMG bądź mediator nie został wskazany w postanowieniu sądu kierującego strony do mediacji, mediatora wyznacza – niezwłocznie po wszczęciu postępowania mediacyjnego – przewodniczący OMG.
- Co ważne, każda ze stron może żądać wyłączenia mediatora, składając wniosek do przewodniczącego OMG lub do protokołu w trakcie posiedzenia mediacyjnego. W przypadku uwzględnienia wniosku, przewodniczący OMG niezwłocznie powoła innego mediatora w danej sprawie.

Jak przebiega mediacja?

- Niezwłocznie po otrzymaniu informacji o wyborze lub wskazaniu do prowadzenia mediacji, mediator kontaktuje się ze stronami, wyznaczając termin i miejsce pierwszego spotkania mediacyjnego (co do zasady, siedziba IGG w Warszawie).
- Mediator wyjaśnia zasady i cele postępowania mediacyjnego i pyta, czy strony wyrażają zgodę na mediację. Mediacja prowadzona jest w obecności obu stron. Mogą się także odbywać indywidualne spotkania mediatora z każdą ze stron.
- Strony mogą zrezygnować z udziału w mediacji na każdym etapie postępowania mediacyjnego.
- Strony podczas mediacji mogą działać osobiście lub z udziałem umocowanych pełnomocników.
- Sesja mediacyjna trwa 1,5 godziny. W trakcie sesji mediacyjnej mediator może się spotykać osobno z każdą ze stron.
- Postępowanie mediacyjne nie jest jawne, ale w sesji mediacyjnej mogą brać udział osoby trzecie, na których obecność wyrażą zgodę obie strony oraz mediator.
- Mediator udziela stronom pomocy w rozmowie, prowadzonych negocjacjach zmierzających do polubownego rozwiązania sporu w sposób bezstronny i niezależny.
- Mediator nie rozstrzyga sporu, nie narzuca rozwiązania, a jedynie podejmuje czynności zmierzające do rozwiązania sporu przez strony poprzez osiągnięcie porozumienia.
- Na każdym etapie mediacji mediator może zwrócić się do strony o dodatkowe informacje. Informacje te mediator ujawnia drugiej stronie, chyba że udzielająca je strona zastrzegła, że mediator ma je zachować w poufności.
- Strony mogą korzystać z ekspertów lub konsultantów posiadających wiedzę w danej dziedzinie.
- Z przebiegu mediacji sporządza się protokół, w którym zaznacza się miejsce i czas prowadzenia mediacji, a także podaje się nazwy i adresy stron oraz nazwiska mediatorów lub mediatora i adres OMG oraz wynik mediacji. Protokół podpisują mediatorzy lub mediator.

Czym kończy się mediacja?

- Jeżeli strony zawarły ugodę przed mediatorem, jej istotną treść wciąga się do protokołu lub załącza do protokołu egzemplarz ugody, podpisany przez strony. Niemożność podpisania ugody mediator stwierdza w protokole.
- Jeżeli wymagają tego obowiązujące przepisy prawa, protokół składa się we właściwym sądzie.
- Ugoda zawarta przed mediatorem stanowi tytuł egzekucyjny. Mediator doręcza stronom odpis protokołu zawierającego ugodę, z pouczeniem o możliwości wystąpienia do sądu o za-

twierdzenie ugody. Ugoda zawarta przed mediatorem po jej zatwierdzeniu przez sąd ma moc ugody zawartej przed sądem. Nie uchybia to przepisom o szczególnej formie czynności prawnej. Zatwierdzenie ugody poprzez nadanie klauzuli wykonalności powoduje, iż ugoda stanowi tytuł wykonawczy.

- W wypadku braku ugody strony mogą dochodzić swoich praw w postępowaniu sądowym.

Ile kosztuje mediacja?

- Koszty mediacji (opłata rejestracyjna, opłata mediacyjna i wydatki związane z przeprowadzeniem mediacji) obciążają strony, co do zasady, w równych częściach, chyba że strony ustalą inny podział rozliczeń.
- Opłata mediacyjna wynosi:
 - w sprawach majątkowych – 3% wartości przedmiotu sporu, ustalonej według przepisów kodeksu postępowania cywilnego, nie mniej niż 200,00 zł za sesję mediacyjną,
 - w sprawach niemajątkowych lub gdy nie można ustalić wartości przedmiotu sporu – 200,00 zł za każdą godzinę posiedzenia.
- W przypadku mediacji skierowanej przez sąd opłatę, wydatki i koszty postępowania mediacyjnego rozlicza mediator według rozporządzenia ministra sprawiedliwości z 20 czerwca 2016 r. w sprawie wysokości wynagrodzenia i podlegających zwrotowi wydatków mediatora w postępowaniu cywilnym:
 - w sprawach o prawa majątkowe wynagrodzenie mediatora wynosi 1% wartości przedmiotu sporu, jednak nie mniej niż 150,00 zł i nie więcej niż 2000,00 zł za całość postępowania mediacyjnego,
 - w sprawach o prawa majątkowe, w których wartości przedmiotu sporu nie da się ustalić, oraz o prawa niemajątkowe wynagrodzenie mediatora za pierwsze posiedzenie mediacyjne, przeprowadzone w wyznaczonym przez sąd czasie mediacji wynosi 150,00 zł, a za każde następne posiedzenie – 100,00 zł, łącznie nie więcej niż 450,00 zł,
 - zwrotowi podlegają udokumentowane i niezbędne wydatki mediatora, poniesione w związku z przeprowadzeniem mediacji na pokrycie kosztów:
 - przejazdów – w wysokości i na warunkach określonych w przepisach dotyczących wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej i samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju;
 - wynajmu pomieszczenia niezbędnego do przeprowadzenia posiedzenia mediacyjnego, w wysokości nieprzekraczającej 70,00 zł za jedno posiedzenie;
 - korespondencji, w wysokości nieprzekraczającej 30,00 zł.

Tobiasz Szychowski, adwokat, przewodniczący Ośrodka Mediacji Gospodarczej przy IGG w Warszawie, zastępca dyrektora Departamentu Obsługi Korporacyjnej i Prawnej PGNiG SA
Mariusz Mazepus, adwokat, mediator Ośrodka Mediacji Gospodarczej przy IGG w Warszawie, In-house w Chopin Airport Development Sp. z o.o.

Krzysztof Czeszejko-Sochacki, adwokat, mediator Ośrodka Mediacji Gospodarczej przy IGG w Warszawie

¹ Łac. *mediatio od mediare* „być w środku, pośredniczyć” od *medius* „środkowy, bezstronny”.

² www.mediacja.gov.pl

³ Maciej Stępień, www.prawodlakazdego.pl

⁴ www.mediacja.gov.pl